

*Hanna Karojärvi
yhteiskuntatieteiden opiskelija
Tampereen yliopisto*

Tuettu työllistyminen osana kunnallista vammaispalvelua

Tuettu työllistyminen tukipalvelui-
neen hakee yhä paikkaansa suoma-
laisessa yhteiskunnassa. Palvelut
ovat pääosin vakiintumattomia ja
vastuu on levällään.

Vaikka sosiaalihuoltolain mu-
kaan kunnallisiin sosiaalipalve-
luihin kuuluu vammaisten henki-
löiden työtoiminnan ohella myös
vammaisten henkilöiden työllisty-
mistä tukeva toiminta, ei kunnalli-
sessa palvelukentässä tuettu työl-
listäminen ole vielä vakiinnuttanut
asemaansa.

Yhteistyössä Kehitysvammaliit-
ton ja Kehitysvammaisten tukiliit-
ton kanssa toteutettu kyselytut-
kimus pyrki selvittämään tuetun
työllistämisen asemaa Suomen
kuntakentällä. Kyselytutkimuksel-
la selvitettiin miten erilaiset ke-
hitysvammaisten työmuodot ja
työllistämisen tukitoimet kunnissa
toteutuvat ja millaisia merkityksiä
näille annetaan. Pyrittiin selvit-
tämään myös työhönvalmennus-
palvelun tilaa ja näkemyksiä siitä,
kenen hoidettavaksi työhönval-
mennuspalvelun tulisi kuulua.
Vastaajina kyselyssä olivat keskei-
set sosiaalitoimen viranhaltijat 49
kunnassa, viidellä seutukunnalla.

*”Normaalissa työssä oleminen
kohottaa itsetuntoa”*

Vaikka ajan henki on yksilön
oman vastuun korostus, on Suo-
messä yhä vallalla pohjoismaiselle
hyvinvointivaltiolle tyypillisellä ta-

Kirjoittaja opiskelee yhteis-
kuntatieteitä Tampereen
yliopistossa ja on tehnyt
kandidaatin tutkielmansa
aiheesta ”Kuntatoimijoi-
den näkemyksiä kehitys-
vammaisten henkilöiden
tuetusta työllistymisestä.”
Tämä artikkeli perustuu
tuohon tutkielmaan.

valla, julkiselle sektorille kohden-
tunut vastuu heikommassa ase-
massa olevista. Vastuullisen tahon
tulisi kuitenkin pystyä säilyttä-
mään tukemansa henkilön autono-
mia ja yksilölliset oikeudet. Tuettu
työ onkin syntynyt osittain juuri
autonomiaa rajoittavan laitoses-
keisen toiminnan vastustuksen
seurauksena ja vähitellen myös
työtoiminnassa suuntaus vaikut-
taisi olevan pois laitoksista ja työ-
keskustyöstä. Erityisesti avotyö
tuntuu vakiinnuttaneen asemansa
palveluntarjonnassa.

Kyselyyn saatujen vastausten
perusteella on nähtävissä, että
työn merkitys yksilölle tunnuste-
taan sosiaalitoimessa ja koetaan
tärkeäksi. Lausumia, joita vasta-
uksissa nousi esille, olivat esimer-
kiksi: ”normaali työ”, ”oikea työ”,
”oikea työpaikka” ja ”normaaliyh-
teisö. Työn merkitys yksilölle sekä
kehitysvammaisten inkluusiolle

yhteiskunnassa on kunnissa hyvin
tiedossa. Tiedetään ja pidetään
tärkeänä sitä, että työssä osalli-
suus yhteiskuntaan lisääntyy ja it-
setunto kasvaa. Avotyön koetaan
kuitenkin tarjoavan näitä samoja
hyviä puolia ja merkittävää onkin,
ettei tässä aineistossa palkan mer-
kitys kehitysvammaiselle henkilöl-
le juurikaan tullut esille, vaikkakin
työosuusrahan pienuutta kritisoi-
ttiin yleisesti. Kehitysvammaisille
henkilöille itselleen suunnatuissa
kyselyissä on työn tärkeimpiä mer-
kityksiä yleisesti ollut palkka.

*” Selkeät vastuut, työnantaja
ottaa helpommin töihin, kun
vastuu kunnalla”*

Kyselyyn vastanneissa kunnis-
sa (25) oli avotyö huomattavasti
tuettua työllistämistä yleisempää.
Tuettussa työssä olevien pienelle
määrälle selitykseksi nousi etenkin
työpaikkojen saannin vaikeus. Työ-
paikkoja avoimilta työmarkkinoilta
koettiin vaikeaksi löytää myös avo-
työntekijöille. Avotyö kuvailtiin
kuitenkin työnantajalle tuettua
työllistämistä houkuttelevammak-
si, sillä velvoitteita ja kustannuk-
sia työnantajalle koituu avotyössä
huomattavasti vähemmän.

Pääosin avotyö arvioitiin hy-
väksi toimintamuodoksi etenkin
kehitysvammaisten työntekijöiden
näkökulmasta, sillä se mahdollis-
ti useissa tapauksissa paremman
integroitumisen yhteiskuntaan ni-

menomaan työpaikkojen kautta. Avotyötoiminnan helppoutta ja edullisuutta työnantajille kuitenkin myös kritisoitiin:

”Mahdollisuus tuettuun työhön heikkenee kun työnantajat ’tottuvat’ tällaiseen käytäntöön.”

”Tuetussa työllistymisessä tuki voi olla liian vähäistä.”

Tärkeimmät vahvuudet joita kunnissa tuetun työllistymisen mallille annettiin, olivat osallisuuden ja itsetunnon kohentuminen. Suhteessa avotyöhön tuetun työn vahvuudeksi nousi aineistossa etenkin palkka. Tuetun työllistymisen mallin arvioitiin vaikuttavan kehitysvammaisiin henkilöihin kohdistuviin asenteisiin avotyötä positiivisemmalla tavalla. Keskeisenä tuetun työn heikkoutena kunnissa koettiin kuitenkin runsas tuen tarve ja riittävän tuen puuttumisesta seuraavat mahdolliset vaikeudet ja turvattomuuden tunne. Riittävällä resursseilla toimiva työhönvalmentaja tai vastaava onkin edellytys tuetun työllistymisen mallin onnistuneelle toteutumiselle.

”Työvalmennuksen tarve eri henkilöillä vaihtelee ja joskus ohjausresurssi puutteellista.”

Kuntien tiukentuva taloustilanne huomioon ottaen on helppo ymmärtää, että palveluiden tarpeen lisääntyminen tai kokonaan uusien palveluiden luominen on hankalaa. Vammaisten työllistymistä tukevista palveluista järjestämistä vastuussa ovat kunnat, mutta palveluita ei itse tarvitse tuottaa. Kolmannen sektorin toivotaan paikkaavan julkisen palveluntuotannon aukkoja. Siksi etenkin marginaalisissa palveluissa, joissa tarvitaan vahvaa tietyn kapean alan tietotaitoa ja verkostoja ollaan halukkaita ostamaan palveluita toimijoilta, jotka ovat oman toimialueensa ytimessä.

”Sosiaalitoimi vastaa muutetun kehitysvammaisten huollosta”, ”Työvoimahallinto vastaa muistakin asiakkaista”

Pääosin kunnissa työhönvalmennus järjestetään muiden töiden ohella ja valtakunnallisestikin kunnalliset työvalmentajat ovat harvinaisia. Kysymykseen siitä, minkä tahon tulisi ottaa vastuu työhönvalmennuspalveluiden tarjonnasta, jakautuivat vastaukset melkolailla kahtia: pääosin työhönvalmentajan palveluiden järjestämistä vastuu haluttaisiin joko ottaa sosiaalitoimelle tai luovuttaa Työ- ja elinkeinotoimistolle tai muun sen kaltaisen julkishallinnon organisaation hoidettavaksi.

Sosiaalitoimen valintaa palveluiden järjestämisestä vastuulliseksi tahoksi perusteltiin aineistossa ensisijaisesti asiakaslähtöisyydellä. Asiakaslähtöisyyden keskeiseksi tekijöiksi mainittiin kehitysvammaisen työnhakijan kokonaistilanteen ja hänen erityistarpeidensa sekä kykyjensä tuntemus. Asiakkaan ja sosiaalitoimen työntekijöiden välinen tutuus ja yhteinen historia nähtiin vahvuutena.

”Sosiaalitoimi vastaa muutetun kehitysvammaisten huollosta. Työ- ja elinkeinohallinnossa kehitysvammaiset voivat jäädä muiden työllistettävien varjoon”.

Niiden osalta, jotka halu-

sivat työvalmennuksen siirtää TE-toimistojen alaisuuteen, yllättävää oli, että keskeisimmäksi muutostarpeen perusteluksi ei noussutkaan resurssien vähyys, vaan työvoimatoimiston käyttöä palveluiden tarjoajana perusteltiin etenkin vammaisten oikeuksien kautta.

”Työvoimahallinto vastaa muistakin asiakkaista. Tasa-arvoisen kohtelun vuoksi myös kehitysvammaisten pitäisi kuulua tähän organisaatioon. siellä voidaan halutesa kyllä lisätä tietotaitoa.”

”Vajaakuntoisten tulisi olla muiden kansalaisten tavoin oikeutettuja työvoimapaalvelujen käyttöön.”

TE-toimistojen asettamista järjestämistä vastuuseen tuetun työllistymisen palveluista perusteltiin myös toimistojen asiantuntijuudella ja hyvällä työelämän tuntemuksella. TE-toimistot miellettiin vahvoiksi toimijoiksi, joilla on myös kuntaa paremmat resurssit.

”Sosiaalitoimessa ajatellaan liiaksi vammaisuuden aiheuttamia esteitä, eikä tunneta työelämän tarpeita. Työnvälitys voisi löytää sopivia työpaikkoja ja kouluttaa tarvittaviin tehtäviin paremmin.”

Tärkeintä kuitenkin on, että vastuun näistäkin palveluista joku aidosti kantaisi.

Hanna Karojarvi
hanna.karojarvi@uta.fi

